

До

Председателя на Народното събрание –
г-жа Наталия Киселова

До

Председателя на Комисията по
конституционни и правни въпроси към 51-
то Народно събрание –

г-жа Анна Александрова

До

Народните представители в към 51-то
Народно събрание

С копие до:

Г-н Георги Георгиев -

Министър на правосъдието

СТАНОВИЩЕ

от Адвокатско дружество „Попов, Арnaudов и партньори“, с адрес за кореспонденция: град София, пл. „Света Неделя“ № 4, ет.4, представлявано от Галин Илиев Попов – Председател на Управителния съвет на дружеството

Относно: Проект на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс, публикуван за обществено обсъждане на 03.04.2025 г. във връзка с поет ангажимент на Република България по Националния план за възстановяване и устойчивост, реформа 3 „Разширяване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и въвеждане на медиация, задължителна по някои видове дела, етап 227 „Влезли в сила законодателни изменения в относимото законодателство за въвеждане на задължителна съдебна медиация при някои граждански и търговски спорове“, като същевременно със законопроекта се цели удовлетворяване и критериите за конституционносъобразност, установени в решение 11 от 2024 г. на Конституционния съд.

Уважаема госпожо Киселова,

Уважаема госпожо Александрова,

Уважаеми дами и господа народни представители,

Адвокатско дружество „Попов, Арnaudов и партньори“ представя следното становище, като молим същото да бъде възприето в рамките на по-нататъшната законодателна процедура в Народното събрание:

Считаме, че с така представения за обществено обсъждане законопроект не се удовлетворяват в максимално висока степен поставените в същия цели, и по-конкретно критериите за конституционност, установени в решение № 11 на Конституционния съд от 2024 г. по к. д. 11/24 г. Видно от направеното от съда заключение в мотивите на решението по оспорените разпоредби на ГПК и ЗМ, изводите за противоконституционност се отнасят не изобщо до медиацията като инструмент за извънсъдебно разрешаване на правни спорове и възпитаване на култура на диалогичност в отношенията между правните субекти (въвеждането на такъв механизъм е въпрос на законодателна целесъобразност), а само до оспорената законова уредба като „нормен комплекс“, във връзката между чиито компоненти се разкриват посочените в решението нарушения на конституционни принципи и права, обуславящи извода за несъответствие на уредбата в нейната цялост с Основния закон. Подробно изложените аргументи за противоконституционност както на част от отделните разпоредби, формиращи нормения комплекс, така и на самия нормен комплекс в цялост, намираме за все още непреодолени с направените промени в новия проект на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс и Закона за медиацията.

Систематично, на първо място, сред така направените предложения, стои въпросът за дължимостта на разноските в производството по медиация и за санкция за неучастие в информационната среща. Видно от предложението проект за изменение и допълнение на ГПК, в тази му част макар и формално, разпоредбите изпълняват изискванията за конституционност, установени в решение 11 от 2024 г. на Конституционния съд. Пропуска се обаче (както беше споменато и по-горе), че разпоредбите освен по отделно, се разглеждат в съвкупността си, а в настоящия случай визираното от Конституционния съд несъответствие в раздел „Държавни такси и разноски“ е пренесен в раздел „Глоби“. Съгласно проекта за нов чл. 92а: *1. Досегашният текст става ал. 1 и в него изречение второ се заличава.; 2. Създават се ал. 2 и 3: „(2) Страна, която неоснователно не се яви или откаже да участва в информационна среща за процедура по медиация, когато е била задължена от съда, заплаща глоба в размерите по чл. 91, ал. 1.; (3) Определението на съда по ал. 1 и 2 може да бъде обжалвано с частна жалба.“* Описаното в голяма степен наподобява обявления за противоконституционен текст на чл. 78а ГПК, също предвиждащ санкция при неучастие в първа среща на процедурата по медиация. Основният проблем, очертан и от конституционните съдии в мотивите на решение им, който проблем стои и при настоящото предложение, е свързан

с преценката, допустимо ли е неучастието в една процедура, подчинена на принципа на свободната воля, да бъде скрепено с налагане на имуществени санкции, т.е. с елемент на принуда. Както подчертава Конституционния съд, такова законово разрешение, съобразно което държавата принуждава страните, упражнили конституционно признатото си право да потърсят защита на правата си пред съд, да извършват неподлежащи на възстановяване разходи, и то под страх от финансови санкции, се намира в очевиден конфликт и с принципа за материалната справедливост като основна характеристика на правовата държава съобразно утвърдената практика на Съда. Във връзка с това следва да се има предвид, че в основните заключения и препоръките на цитираната Резолюция на Европейския парламент от 12 септември 2017 г. изрично е обърнато внимание на необходимостта медиацията да се провежда „при пълно зачитане на основните права“ и спазване на „справедливи критерии по отношение на разходите“. Както и конституционния съд споделя, медиацията е уредена като помирителна процедура и е обусловена от свободната воля на страните, избраният от законодателя подход за задължаване на страните в рамките на започналия съдебен процес под страх от имуществена санкция да участват в процедура за извънсъдебно уреждане на отношенията им разкрива вътрешна противоречивост и несъвместимост между поставената от законодателя цел и средството за постигането ѝ. **Въз основа на горното, считаме, че следва да намери друг законодателен подход, с който да обвържат страните с участие в информационна среща за процедура по медиация.**

Възможен е друг законодателен подход, при който всяка от страните по спора да понесе разноските, които е направила във връзка с уреждането на спора. Този подход съхранява доброволния характер на медиацията и избягва въвеждането на санкции, които могат да влязат в противоречие с основни принципи като автономията на волята и правото на достъп до съд.

Както и Конституционният съд подчертава, медиацията представлява процедура, основана на свободната воля и добросъвестното участие на страните с цел постигане на доброволно споразумение. Избраният в проекта подход, който задължава страните да участват в процедура по медиация в рамките на висящ съдебен процес под страх от санкции, компрометира този доброволен характер. Това води до вътрешно противоречие между целта на закона – насърчаване на извънсъдебното уреждане на спорове – и средството за постигането ѝ – задължителност под заплахата от имуществена отговорност. **В този контекст считаме, че би било по-благоприятно законодателят да възприеме по-балансиран механизъм, като задължи страните единствено да присъстват на информационна среща за процедурата по медиация, без да ги обвързва с последващо участие. Същевременно, по-справедливо и съответстващо на принципа на доброволност би било всяка страна да понесе разноските, които е направила за участието си в медиацията.**

С цел откриване на по-удачно законодателно разрешение на така създаденият проблем в уредбата, а не просто посочване на недостатъците с настоящото становище, по-горе разгледаното предложение за промяна на чл. 92а ГПК, следва да бъде тълкувано съвкупно със свързаните с него други разпоредби. Така видно от предложението за нов чл.140, ал.3-6 ГПК, се урежда практически новата в българското право „информационна среща за процедура по медиация“. Там се предвижда същата да се насрочва в подходящ срок преди откритото заседание (ал.3). По изключение съдът може да задължи страните да участват в информационна среща за процедура по медиация и в първото открито заседание, както и по изключение до приключване на съдебното дирене в първа инстанция, когато това няма да затрудни разглеждането и решаването на делото в разумен срок (ал.4). Предвижда се също страните да участват в информационната среща лично.

На първо място, намираме уредбата за изключително утежняваща и бавеща гражданския процес. В рамките на производството се добавя още един допълнителен етап, който предполага извършването на още разходи наред с вече направените (напр. за транспорт), който етап дори (както принципно е замислен в ал.3) е откъснат от провеждането на първото по делото съдебно заседание. Макар формално да е преодолян противоконституционният текст на чл. 140б, където първата среща в процедурата по медиация беше уредена като непреодолим етап в производството, то въвеждането на глоба при неучастие в информационната среща наподобява именно този тип недопустим законодателен подход. Т.е. под риск от понасяне на допълнителни разходи, дори страната изначално да няма намерение да уреди спора доброволно поради непреодолимо засегнатите с ответната страна отношения, то същата е длъжна да отдели нужното време и разходи извън провежданото впоследствие първо съдебно заседание. Дори, предвид установения размер на глобата (от 50 до 300 лв), би могло да се стигне до абсурдните хипотези, в които страна в производството приема, че за нея ще бъде по-изгодно да заплати размера на глобата от съда, от колкото да направи разходи за присъствие в заседанието. Недопустимо е също така неучастието в информационната среща да бъде третирано еднакво с други далеч по-важни за хода на процеса нарушения – неявяване на свидетел, неявяване на вещо лице, непредставяне на документ от трето лице, нередовно връчване от служител в съда и т.н. Взимайки предвид интереса на страните за по-бързо решаване на спора и отчитайки необходимостта от инкорпориране в действащото право на различен модел на производството по медиация, считаме, че правилният законодателен подход в настоящия случай е провеждането на информационна среща по медиация да бъде в рамките на първото открито заседание, както и по изключение до приключване на съдебното дирене в първа инстанция, когато това няма да затрудни разглеждането и решаването на делото в разумен срок. Т.е. принципното положение да бъде не това по чл.140, ал.3 ГПК, а предложеното в чл.140, ал.4 ГПК.

Също така, необяснимо остава дори след преглед на мотивите към предложението защо на страните се вменява задължението да се явят лично в рамките на информационната среща. От стр.5 на мотивите разбираме единствено, че личното участие се налага „*тъй като информацията, която ще получат, би мотивирала страните да изберат именно процедурата по съдебна медиация, каквато е целта на промените*“. **В коментар на този текст е задължително да бъде посочено, че задача именно на процесуалния представител е да информира доверителя си за възможностите, които се разкриват пред него във и извън рамките на гражданския процес с цел разрешаване на възникналия спор. От така изложените мотиви, прозира явно недоверие към адвокатската професия и затрудняване осъществяването на задълженията на адвоката, който е ангажиран със защитата на правата и законните интереси на клиента. Законът за адвокатурата задължава адвоката да упражнява съвестно своята професия и чрез своето поведение при нейното упражняване и извън нея да бъде достоен за необходимите за професията доверие и уважение (чл. 40, ал. 1 ЗА). В Етичния кодекс на адвоката изрично е установено, че колегиалността изисква отношения на доверие и сътрудничество между адвокатите в интерес на клиента и за избягване на ненужни процеси, както и въздържане от всяко поведение, което вреди на репутацията на професията – чл. 25. Отношенията между адвокат и клиент се основават на дълбоко взаимно доверие, което е в основата на ефективната правна защита. Клиентът трябва да бъде уверен, че адвокатът ще защитава интересите му добросъвестно, компетентно и поверително, като същевременно предоставя обективна и честна оценка на правната ситуация. От своя страна, адвокатът разчита на пълната и точна информация от клиента, за да може да изгради адекватна правна стратегия и да постигне най-добрия възможен резултат. **Това доверие е от особено значение и в контекста на медиацията, където адвокатът играе ключова роля в насърчаването на клиента към диалог и постигане на балансирано споразумение в негова полза.****

Отделно от описаното, необходимо е да се сподели също, че думата „лично“ е неприложима по отношение на страната юридическо лице. Както е известно юридическите лице действат не лично, а чрез техните представители. Ако се приеме, че това е имал предвид нормотвореца, то остава отворен въпроса освен управителния орган на дружеството, може ли в информационната среща да участва упълномощено от същия лице, напр. юрисконсулт. Ако дружеството се представлява от двама управители, то и двамата ли трябва да присъстват? С оглед гореизложеното, считаме, че следва да отпадне както необходимостта от лично явяване на страната в първата информационната среща, така и имуществената санкция, уредена в предложението за нов чл.92а, ал.2 и ал.3 ГПК.

На следващо място, анализирайки проекта на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс в контекста на решение 11 от 2024 г. на Конституционния съд, прави силно впечатление повторно избрания и

неразбран изначално от Конституционния съд при предишния текст законодателен подход при избора на производствата, при които да е приложима задължителната медиация или задължително участие в информационна среща за медиация. Както Конституционния съд споделя в решението си, извършеният от законодателя подбор на видовете граждански и търговски спорове, попадащи в приложното поле на чл. 140а ГПК, не се основава на ясно определени критерии, въз основа на които да се обоснове разумното предположение, че по тези дела провеждането на процедура по медиация може да разчита на по-голям успех от гледна точка на възможността за постигане на споразумение в сравнение с останалите видове дела. Липсват обаче каквито и да било конкретни съображения, свързани със спецификите на тези дела от гледна точка на възможността за доброволно уреждане на отношенията, както и статистика за проведени по тях процедури за доброволна медиация, за да се обоснове изводът, че са „подходящи“. Въз основа на дадените насоки от страна на Конституционния съд в мотивите към проекта са изложени аргументи и е представена статистика. В същата се сочи, че преценката за включване на точно тези дела в ал. 1 се основава на досегашната практика на централните за спогодби и медиация към Софийския районен съд и Софийския градски съд, както и на тези центрове към окръжните и районните съдилища в Бургас, Варна, Плевен и Велико Търново. Видно от приложената в табличен вид статистика, установяваме, че общия брой постигнати споразумения по проведени процедури по медиация за последните 5 години е между 38 и 55 на година – стойност, от която не могат да се направят генерални заключения както относно необходимостта от уреждане на задължителен етап по медиация, така и относно вероятния резултат при провеждане на медиация. Таблицата, в която единствено са посочени най-общо областите на правото, не отговаря на отделните видове спорове, които нормотворците искат да бъдат задължително решавани чрез преминаване в производство по медиация. От същата не става ясно например защо въпреки указанията на Конституционния съд втората фаза от делбения процес все още фигурира в законопроекта, макар да е безспорно, че процесът единствено ще бъде допълнително забавен. Предвид наличието на практика по дела пред ЕСПЧ, отново изрично подчертано от КС, съгласно която по някои от делата, попадащи в приложеното поле на чл.140а ГПК е необходима експедитивност - упражняване на родителски права и трудовите спорове буди недоумение защо съответстващите им т.5 – 10 присъстват в проекта. В тази връзка считаме, че обсъждания проект за чл.140а ГПК следва да бъде по-подробно анализиран при взимане под внимание мотивите на Конституционния съд и в тази им част преди да бъдат дадени конкретни предложения относно производствата, при които медиация би могла да бъде успешно приложена.

Освен това, считаме, че Включването на граждански спорове с цена на иска до 25 000 лв., както и търговски спорове по чл. 365, ал. 1, т. 1 от Търговския закон в обхвата на задължителната медиация (за участие в информационна среща за процедура по медиация) е нецелесъобразно. **В тези случаи често съществуват значителни икономически интереси и вече са преминали етапите на преговори. Принудителното им връщане към допълнителни**

преговори чрез задължителна медиация би забавило разрешаването на спора и би създадо допълнителни процесуални и финансови тежести. Налагането на задължителна медиация би довело до формализиране на процедурата, допълнително оскъпяване и забавяне на процеса, без реална перспектива за извънсъдебно разрешаване.

Подобно задължение по посочените категории дела за парични вземания би могло да застраши правото на достъп до съд, както и да отвори възможности за процесуални злоупотреби чрез умишлено бавене на споровете. Вместо задължителна информационна среща за медиация за тези категории дела, препоръчваме въвеждането на стимули за доброволно участие в процедура по медиация при наличието на реална воля за уреждане на спора.

Във връзка с изложеното, относно предложенията за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс от 2024 г., с които се предвижда задължително участие в информационна среща за процедура по медиация по следните категории дела, включени в ал.1 на чл. 140а¹:

11. парично или непарично вземане по граждански спорове, произтичащи от договор, едностранна сделка, непозволено увреждане, неоснователно обогатяване или водене на чужда работа без пълномощие, с цена на иска до 25 000 лв.;

12. парично или непарично вземане по търговски спорове по чл. 365, ал. 1, т. 1, без оглед цената на иска.

изразяваме **несъгласие с включването на тези категории дела в обхвата на задължителното участие в информационна среща.**

Споровете с висока имуществена стойност обичайно са неподходящи за доброволно уреждане. Особено при търговските вземания, **преговорите обикновено са вече изчерпани преди завеждане на делото.** Задължението за участие в информационна среща ще удължи производствата без реална перспектива за сключване на споразумение.

Въвеждането на допълнителна задължителна процедура при спорове за парични вземания създава нови финансови тежести за кредиторите, които **имат право на бърза и ефективна защита.** Кратката среща може да се използва от недобросъвестни длъжници за тактически забавяния на процеса.

Дори ограничено задължение като информационната среща създава формализъм, който може да се отрази негативно върху темповете на гражданските и търговските производства. Това е несъвместимо в разрез с принципа на правото на достъп до съд в разумен срок по чл. 6 от Европейската конвенция за правата на човека.

Подходящо е задължителното участие в информационна среща да бъде ограничено само за спорове, които по естеството си са предразположени към доброволно уреждане – например семейни спорове, етажна собствености др.,

но не и за сложни договорни, деликтни и търговски отношения с висок имуществен интерес.

Считаме, че категориите дела следва да бъдат изключени от обхвата на задължителното участие в информационна среща за процедура по медиация. Медиацията следва да се насърчава чрез стимули и доброволност, а не чрез задължения, които не отчитат спецификата на спора и интересите на страните.

В заключение бихме искали отново да подчертаем, че оценяваме предимствата на предложението законопроект и отразената в същия готовност за създаване на правна уредба и създаване на предпоставки за увеличаване на доверието на обществото в процедурата по медиация по конкретни спорове, която да запълни празнотата и да уреди производството в съответствие с обществените очаквания, изискванията на актовете на Европейския съюз и особеностите на националната правна система.

Изразяваме още веднъж увереност, че направените от нас допълнителни предложения ще бъдат обсъдени и взети предвид в рамките на предстоящата законодателна процедура.

В тази връзка изразяваме готовност представители на нашето адвокатско дружество да участват активно в процеса на обсъждане и финализиране на предложението законопроект, като предоставим експертна подкрепа и практически становища. Оставаме на разположение за участие в работни групи, обществени обсъждания или други форми на консултации при отправяне на покана за това.

02.05.2025 г.

С уважение: _____

Адв. Галин Попов –

Председател на УС